

per Vladislaum Poloniae et Hungariae regem, dă prețioase informații asupra manuscriselor pe care se întemeiază noua ediție¹ a operei istoriografice a umanistului polon de origine italiană, de o excepțională însemnătate pentru istoria Europei răsăritene în veacul al XV-lea, inclusiv pentru istoria poporului nostru. Folosirea unor manuscrise neutilizate de editorii anteriori conferă noii ediții a lucrării lui Callimachus o deosebită valoare documentară. **Wladislaw Madyda**, *Johannes Longinus Długosz als Vorläufer des Humanismus in Polen*, în vol. II, p. 185—191, reușește să stabilească, printr-o atentă confruntare a operei istoriografice a lui Długosz cu modelele sale antice, puternica dependență a istoricului polon față de istoriografia romană clasică. Pentru istoricii români va avea fără îndoială o mare însemnătate constatarea cercetătorului polon potrivit căreia întregul pasaj din opera lui Długosz referitor la campania polonă în Moldova în 1359 — cuprinzând relatări asupra autenticității cărora discuția continuă să fie deschisă în istoriografia română și în cea polonă² — nu este decît o contrafacere a pasajului în care Titus Livius povestește înfringerea consulului L. Postumius în Galia. Alăturarea pasajului din scrierea istorică a lui Długosz referitor la campania în Moldova și a celui amintit din *Ab urbe condita* este într-un tot edificatoare și nu lasă nici o urmă de îndoială asupra preluării aproape fără modificări — cu excepția substituirii numelui galilor prin cel al vlahilor — a formulării istoricului latin de către umanistul polon. Rămîne de stabilit, printr-o nouă reluare atentă a problemei de către istoricii noștri, în ce măsură faptul relatat de Długosz a avut existență reală. În orice caz, studiul filologului polon reprezintă o foarte însemnată contribuție pentru elucidarea unora dintre primele momente cunoscute din istoria statului moldovean la începuturile existenței sale.

O puternică influență asupra culturii polone în veacul al XVI-lea a exercitat-o opera lui Erasmus. Două studii sînt consacrate cercetării acestui interesant aspect al istoriei culturale a Poloniei în epoca Renașterii. **Maria Cytowska**, *L'influence d'Erasmus en Pologne au 16e siècle*, în vol. II, p. 192—196, schițează, în linii generale, legăturile personale ale lui Erasmus cu principalii reprezentanți ai culturii polone (Jeronim Laski, A. Krzycki etc.), în lumina corespondenței lor, problema încorporării lucrărilor umanistului din Rotterdam în materia de predare a Universității din Cracovia și a masivei prezențe a principalelor sale opere în bibliotecile polone, precum și a influenței directe exercitate de el asupra scriitorilor poloni (printre alții asupra lui Modrzewski). Pătrunderea operei lui Erasmus în Silezia în veacul al XVI-lea și însemnătatea acestui fapt pentru progresele culturii umaniste în această provincie formează obiectul comunicării lui **Karol Głombowski**, *Über die Verbreitung der Schriften des Erasmus von Rotterdam in Schlesien im 16. Jahrhundert*, în vol. II, p. 208—209.

Date importante cu privire la activitatea ramurei protestante radicale a arienilor sau antitrinitarilor în Polonia, cuprinde studiul lui **Günter Mühlfordt**, *Arianische Exulanten als Vorboten der Aufklärung*, vol. II, p. 220—246. Autorul arată că transformarea diverselor manifestări ale antitrinitarilor din Europa centrală într-o mișcare unitară s-a realizat la Cracovia, la mijlocul veacului al XVI-lea. Din acest focar, mișcarea antitrinitară a exercitat o largă acțiune, care a cuprins o vastă sferă din Europa, din Peninsula Balcanică pînă în Franța și Anglia. Un loc de frunte în diaspora ariană îl ocupă Transilvania. Toleranța nelimitată de care s-au bucurat în Polonia adepții « ereziei » ariene este larg explicată de autor prin structura socială a Poloniei, prin ostilitatea și așteptarea față de tendințele centralizatoare ale monarhiei polone (ceea ce o determină să convertească principiul libertății confesionale absolute, proclamat de arieni, în instrument de promovare a revendicărilor ei politice), prin lupta pentru depozitarea clerului catolic de forță sa economică etc. Abia în 1658 reușește valul Contrareformei să pună capăt libertății confesionale de care se bucurau arienii în Polonia și să-i izgonească din țară. Autorul analizează concepțiile fund mentale ale antitrinitarienilor în teologie, știință, gîndire filozofică, subliniind rolul lor în promovarea rațiunii ca principiu suveran al cunoașterii. Autorul sugerează cercetarea comparată a mișcării ariene în Polonia, Transilvania³ și Germania de către istoricii poloni, români și germani.

Un grup de studii este consacrat cercetării cîtorva dintre problemele majore ale culturii cehe și slovace în epoca Renașterii. **Josef Hrabák**, *Die Bedeutung des lateinischen Humanismus für die tschechische Literatur und seine Beziehung zur tschechischen Wirklichkeit*, în vol. II, p. 251—257, arată că scrierile umaniste cehe în limba latină sînt încă în mică măsură cunoscute din pricina faptului că numai un număr redus de texte din această perioadă au fost editate și că majoritatea lor zac încă în manuscris în arhivele și bibliotecile cehe. Explicația acestei situații constă

¹ Philippus Callimachus, *Historia de rege Vladislao*, ed. Irmina Lichońska, Varsoviae, 1961.

² P. P. Panaitescu, *Din istoria luptei pentru independența Moldovei în veacul al XIV-lea. Primele lupte pentru independență ale țărilor române*, în « Studii », an. IX (1956), nr. 4, p. 95—115; cf. și studiul istoricului polon Z. Spieralski, *W sprawie raskomej wyprawy Kazimierza Wielkiego do Moldavii*, în « Przegląd Historyczny », an. LII (1961), nr. 1, p. 147—152.

³ Pentru activitatea antitrinitarienilor în Transilvania și pentru relațiile lor cu antitrinitarienii din Polonia, vezi **Łukasz Kurdybach**, *Z dziejów pedagogiki arianiskiej*, Varsovia, 1958.